

DE KRUISVLAG IN TOP

ZENDINGSVERTTELBOEK
VOOR SCHOOL EN HUIS

UITGAVE VAN
FA H. H. KOK BZ
Z W O L L E

VAN HET EILAND BALI.

INLEIDING.

Wanneer het verhaal van „een Balineesche prinses" wordt aangevuld met de historie van den jammerlijk verstoorden Zendingarbeid op Bali, dien men in de aantekeningen beschreven vindt, zal men stof voor een goede Zendingles hebben.

Juist het feit, dat hier sprake is van een schijnbaar mislukt Zendingswerk, geeft aan deze les paedagogische waarde.

Niet altijd gaat de Zending „van zege tot zege".

De Zaaiër ziet vaak geen oogst.

De machten der duisternis zijn geweldig.

Moet Bali nu in de duisternis blijven?

Wat zal het Christenvolk van Nederland voor de Heidensche Balineezen doen?

EEN BALINEESCHE PRINSES.

In de gevangenis te Boeileng, de hoofdstad van het eiland Bali, bevonden zich in 1904 een jonge vrouw met haar echtgenoot. Aan de deur van haar cel hing een groote kaart, waarop met duidelijke letters te lezen stond:

Ni Sang Ajoe Njoman Taman,
ter dood veroordeeld.

Ter dood veroordeeld?

Welke misdaad had ze dan begaan?

Volgens de Nederlandsche wetten was ze onschuldig. En ze gevoelde zich in de gevangenis dan ook niet als iemand, die voor een misdaad moest boeten.

Het was een heel treurige geschiedenis, het lijden van die vrouw. En het toont ons in schrille kleuren het droeve lot van de vrouw in de heidensche landen. Het doet tot ons de roepstem komen:

Verkondigt het Evangelie der verlossing ook op het naar de natuur zoo rijke Bali.

Ten oosten van Java liggen een rij kleine eilanden, die we samen de kleine Soenda-eilanden noemen. We noemen ze de *kleine* Soenda-eilanden, maar het eerste eiland, Bali, is zoo groot als de beide provinciën Noord- en Zuid-Holland samen. Bijna twee milioen inwoners telt dit vruchthare eiland. Naar de natuur is het rijk gezegend. En tòch is de bevolking arm, maar aan geestelijke goederen.

Toen in vroegere eeuwen (1500—1600) de Hindoes van Java werden verdreven, vestigden de meesten zich op het eiland Bali. Het waren vooral de bitterste vijanden van de Mohammedaansche veroveraars, die op Bali een toevlucht zochten.

Trouw bleven ze aan de voorvaderlijke gebruiken vasthouden. Geen vreemdeling, die trachten zou hun een anderen godsdienst te prediken, was veilig op het eiland.

Er zijn eenmaal op dat eiland zendelingen geweest, die er het Christendom brachten. Jaren aaneen trachtten ze ingang te vinden bij het volk. En slechts één Balinees werd door hen gewonnen. Moedig bleven zij volhouden den moeitevollen arbeid, hoe moedbenemend ook de omstandigheden waren. Aan den Christen-Balinees hadden zij al zeer weinig, want spoedig bleek, dat hij hen alleen gevolgd was uit winsthejag. Toen de zending weigerde nog langer geld te geven, werd die man de moordenaar van de zendelingen. Sedert dien tijd is op Bali nimmer weer het Evangelie verkondigd. En toch... ook daar moet de roepstem weerklinken, dat de vermoelden en beladenen ruste kunnen vinden bij het Kruis van Golgotha.

Dat geestelijk zoo arme volk moet vrij gemaakt worden van de handen der zonde, van de heidensche bijgeloovigheden, van de gruwelijke mishandeling der vrouw. Vooral voor haar, de verstootene, de slavin, zal het woord van Christus een verlossing zijn. Want diep treurig is het lot der arme vrouw, ook al vindt ze meermalen bescherming onder de Nederlandsche vlag.

Bali bestaat uit eenige kleine rijkjes. In vroegere jaren is er een einde gemaakt aan de regeering van enkele vorsten. Dit geschiedde op verzoek van de bevolking, die den toome-loozen willekeur van hun vorst moede waren. Toen de bevolking eenmaal onder bestuur van Nederlandsche ambtenaren was geplaatst, ging er een zucht van verlichting op. De welvaart nam snel toe, en dit prikkelde de bewoners der andere vorstendommen hun heeren te dwingen zich ook onder het Nederlandsch bestuur te plaatsen. Zoo wisten ze zich te ontslaan van de dwingelandij. Nergens in Indië komen de zegeningen van het Nederlandsch bewind zoo goed uit als op Bali, waar rechtstreeks bestuurde streken naast de gebieden der Inlandsche vorsten liggen.

De Balineezen zijn Brahmanen, en onder hen bestaat het kastenselsel nog. Het volk is verdeeld in vier streng gescheiden groepen.

De eerste kaste is die der Brahmanen, de priesters, de offeraars, de kenners der heilige wetten. In den loop der eeuwen hebben zij de oppermacht verkregen. De hoogste plicht der menschen is hen te vreezen, hen te vereeren; zelfs koningen zijn daaraan onderworpen. Streng handhaven ze de wetten, die den godsdienst en de kasten in stand moeten houden.

Op hen volgt de kaste der edelen en krijgslieden. De derde kaste is die der boeren en kooplieden, terwijl in de vierde plaats de Soedra's, de paria's, de verworpingen komen.

Het is voor een vrouw op straffe des doods verboden te huwen met iemand uit een lagere kaste. De Regeering, die hierin gaarne verandering wil brengen, is echter machteloos, omdat dit verbod een godsdienstige bepaling is, die niet veranderd kan worden, voordat het volk den godsdienst der vaderen verlaat. Gelukkig de vrouw, die weet te ontvluchten en het gebied van den Resident weet te bereiken. Dan is ze althans den *dood* ontkomen.

In de gevangenis te Boeileleng zat nu in 1904 een vrouw, die de adat, de godsdienstige wet der gewoonten, had overtreden.

Ni Taman, bloementuin beteekent haar naam, was een jonge vrouw uit voornamelijk familie. Ze behoorde tot de hoogste kaste, die der Brahmanen. Haar vader was vorst van Bangli, een der kleine vorstendommen op Bali, die nog eenige zelfstandigheid hadden behouden. Toen de vorst van Bangli in vroegere eeuwen van alle zijden werd aangevallen, en hij zich niet meer verdedigen kon tegen de rooftochten zijner bureu, riep hij in zijn bange nood de hulp der Hollanders in.

Nauwelijks wapperde de rood-wit-blauwe vlag van zijn poer of kasteel, of de vijanden trokken zich terug. De vorst van Bangli was zeer dankbaar en voerde vele verbeteringen in. Hij schafte op bevel der Nederlanders de slavernij af, berustte er in, dat de weduwenverbranding werd verboden, en stond toe, dat er wegen en bruggen aangelegd werden in zijn gebied.

Maar *afwijkingen in het kastenstelsel* duldde hij niet.

Zooals het de gewoonte was van Balineesche vorsten, had hij vele vrouwen en een talrijk kroost. Ni Taman was een zijner oudste dochters. Toen ze volwassen was, moest ze huwen. De vader schonk haar tegen een grooten bruidschat aan een zijner edelen, die om zijn slecht gedrag en zijn wreedheid bekend was. Ni Taman had slechts te gehoorzamen. Naar *haar* meening werd niet gevraagd. Ze was immers slechts een vrouw, een wezen van den allerlaagsten zielenadel. Ja, had ze wel een ziel?

Als vrouw ter wereld te komen, is in de oogen van een Balinees het verachtelijkste wat er te bedenken is. De Balineezen gelooven aan een zielsverhuizing. Wie in dit leven véél zondigt, en niet tracht door heiligmaking op te klimmen op het pad der deugd, wordt in een nieuw leven op aarde gestraft voor de oude zonden. Na den dood keert de ziel terug in een wezen van lageren rang, of . . . als de straf zeer zwaar is . . . als een vrouw.

Wie zou dus een vrouw tellen? De dochters worden verkocht, de vrouwen gebruikt als werksters, die voor haar heer zwoegen en slaven.

Waarom zou de vader dus vragen naar de wenschen van

Ni Taman? Ze was *verkocht*, de bruidschat was ontvangen en ze moest dus geleverd worden.

Ni Taman wenschte echter *niet* te gehoorzamen. Ze kende haar aanstaanden echtgenoot als een losbol, een speler. En ze wist, dat haar lot zou zijn kostbare weefsels te vervaardigen, die ze op den passar zou laten verkoopen om haar echtgenoot gelegenheid te geven, te blijven wedden bij de hanengevechten. Achter de dikke muren van de poeri zou ze haar leven moeten slijten als de slavine van een eilending.

De tijden waren veranderd. De vrijheid, die de blanke vrouwen genoten, haar eereplaats in het gezin, was meermalen het onderwerp van gesprek geweest tusschen de prinsessen.

Diep rampzalig over het lot, dat haar wachtte, trachtte ze te ontvluchten.

Op een avond ging een vrouw, als een gewone slavine gekleed, de poort van het kasteel uit. Niemand vond dat iets vreemds, want het gebeurde meermalen, dat de slavinnen van den prins 's avonds naar buiten gingen, den ganschen nacht doorliepen, om 's morgens vroeg op den passar te Boeieleng te zijn.

Ni Taman kende die gewoonte en ging nu ook als handelaarster gekleed naar Boeieleng. Langs eenzame wegen, door diepe ravijnen spoedde zij zich henen, zich telkens verbergende voor gezelschappen, die ze ontmoette.

Zoo bereikte ze een dorp in de nabijheid van Boeieleng. Daar verborg zij zich, hield haar adellijken naam en afkomst geheim, en leefde stil en vergeten, naar ze meende. Hard werkte ze als een eenvoudige vrouw. Zelfs huwde zij met een man uit een lagere kaste. Het echtpaar had slechts een sober bestaan. Maar *zij* had liever armoede, dan de weelde uit het paleis van haar Prins, met alle lijden daaraan verbonden.

En haar man werkte vlijtig mee, gunstige uitzondering op de mannen van Bali, die een grondigen afkeer hebben van arbeid. Zoo leefden zij gelukkig en tevreden.

Onopgemerkt bleven ze echter niet. De fijnheid van haar geelaat, de blanke handen en haar beschaafde taal verrieden haar afkomst. En als ze op den passar haar kunstige weefsels

verkocht, trok ze de opmerkzaamheid méér dan haar lief was.

De dorpelingen spraken er over en noemden haar spoedig : de ontvluchte Prinses. Ze bemoeide zich echter weinig met de menschen en zoo ontging het haar, hoe ze met wantrouwende blikken werd gadegeslagen. Want was ze werkelijk een ontvluchte prinses, die met iemand uit een lagere kaste gehuwd was, dan zou ze ongeluk over het dorp, over het gansche land brengen.

Het gerucht verspreidde zich van dorp tot dorp, en bereikte ook het paleis van den vorst van Bangli. Onmiddellijk vermoedde hij, dat het zijn dochter was, die zoo groote schande over zijn huis en zoo'n zware straf over zijn land gebracht had.

Hij durfde echter niet terstond met geweld beginnen. Daarom zond hij eenige spionnen naar Boeieleng, die de arme Ni Taman spoedig hadden herkend. Te vergeefs had ze getracht te ontvluchten. De spionnen waren haar gevolgd en zoo hadden zij haar schuilplaats ontdekt.

Nu was ze in de kampong niet meer veilig en haar echtgenoot evenmin. Sluipmoordenaars zouden haar omringen, ze zou opgelicht worden en naar Bangli vervoerd. En de dorpelingen zouden haar vijanden helpen. Geen Resident zou haar dan meer kunnen redden, want de Baliërs eischten handhaving van de adat.

In haar grooten angst snelde zij naar den Resident en bekende hem alles. O, kon ze maar ontvluchten naar Java. De booten kwamen echter slechts eens per week en . . . geld bezat ze niet.

De Resident had medelijden met haar. Er was één middel om haar te beschermen tegen sluipmoord. Alleen in de gevangenis, bewaakt door Mohammedanen, was ze veilig, zooals zooveel weggelooopen slavinnen daar een schuilplaats vonden. Was Ni Taman eenmaal binnen die muren, dan was er kans, dat ze zou kunnen ontvluchten naar Java.

Zoo werden Ni Taman en haar echtgenoot in de gevangenis gezet en streng bewaakt. Niemand werd tot hen toegelaten. Overigens genoten zij een goede behandeling. Met een dankbaar gevoel van veiligheid schikten ze zich hun lot.

Hun vlucht bleef echter geen geheim. Spoedig hoorde de vorst van Bangli, waar de twee schuldigen verblijf hielden.

Op grond van tractaten, die hij gesloten had met de Nederlandsche Regeering, eischte hij de misdadigers op. Hij liet de booten nauwkeurig bewaken, om ontvluchten te voorkomen.

Wat zou de Resident doen? Hen uitleveren? Dan dreef hij beiden in een vreeselijken dood.

De Resident schreef den vorst, dat *zijn* rechtbank het vonnis maar moest vellen, dan zou het Nederlandsche gezag het wel uitvoeren. Weinige dagen later was het vonnis uitgesproken. De priesteraad was bijeengekomen, en had de vrouw veroordeeld tot den vuurdood, de man tot den dood door verdrinking, omdat ze den godsdienst gesmaad hadden. Naar oud gebruik werd het vonnis geschreven op een blad van lontarpalm en zoo naar den Resident gezonden. (Op een tocht door Bali heeft de heer Van Kol dit vonnis nog gelezen.)

Met groote letters liet de Resident het vonnis op de deur plaatsen. De bode kon er zich van overtuigen.

„Ik heb evenwel niet het recht, dit vonnis uit te voeren zonder toestemming van den Gouverneur-Generaal,” zei de Resident. „De vorst kan er echter van overtuigd zijn, dat het vonnis zóó zal worden uitgevoerd, dat er van de beide schuldigen niets meer op Bali overblijft.”

Ondertusschen vroeg de Resident toestemming, om het vonnis te wijzigen in eeuwige verbanning. De beide vluchtelingen waren op Bali toch niet meer veilig. Alleen op Java konden zij zeker zijn van hun leven.

De beslissing kwam, zooals de Resident wel verwacht had. Beiden werden verbannen wegens overtreding van de adat. In alle stilte werden ze terstond aan boord gebracht, in de hutten verscholen en zoo naar Soerabaja vervoerd. Toen waren ze vrij, vrij onder de Nederlandsche vlag. Geen gevaar dreigde hen meer.

Zoo wordt nog altijd op Bali de heidensche adat gehandhaafd. Een vreeselijk lot is de vrouw beschoren. Onverbiddeijk eischt de Balinees den dood voor elken adat-overtreder. Een paar voorbeelden laten wij nog zeer in 't kort volgen. Madja, de aanstichter van den Lombok-moord in 1894, werd ook door de edelen ter dood gebracht wegens schending van den adat.

In het jaar 1918 werd een ambtenaar bij den opiumdienst te Magelang geplaatst, die al op vele plaatsen was geweest, ook op Bali. Daar had hij een Balineesche prinses ontmoet. De arme vrouw was haar huis ontvlucht en in de woning van den Hollander vriendelijk ontvangen. Maar nu was hij niet meer veilig op Bali en vluchtte met de prinses naar Java. Daar huwde hij met de Balineesche. Zoo kwam hij in Magelang in aanraking met de zending. Spoedig toonde hij veel belangstelling.

Zijn vrouw echter stond er zeer schuw en vijandig tegenover. Waarom? Uit vrees voor Bali. Ze was een heidensche en ze vreesde teruggezonden te worden, als haar man Christen werd. Een vrouw te verstooten was voor een Balinees een gewone zaak.

Toen haar echter duidelijk gemaakt werd, hoe het juist de Christelijke adat was, dat een man zijn vrouw nimmer mocht verlaten en hij ook niet meer dan één vrouw hebben mocht, veranderde zij. Ze begreep, dat er bij de Christenen geen scheiding zou zijn. Toen verlangde zij meer te weten van dien godsdienst. En zoo is het geschied, dat er onder de vele gedoopten in de Zendingsgemeente te Magelang ook een Balineesche prinses was, die getrokken was door de heerlijkheid van het Evangelie, dat ook aan vrouwen een eeuwige zaligheid belooft door het geloof in den Heere Jezus.

P. LOK.

AANTEKENINGEN.

Bali is een wonderschoon eiland. Steil rijzen de kusten uit zee op. Bergen en dalen wisselen elkaar af; de bergen overdekt met dichte wouden; de dalen met groenende sawah's.

Verscheidene beken en fraaie meren met helder water treft men er aan. De kokospalm en de suikerpalm tieren er en de lontar- of waaierpalm levert den inlander materiaal om op te schrijven.

In de wouden leven de herten en de vlugge apen, terwijl een enkele tijger er zijn jachtprooi zoekt.

In de dorpen vindt men buffels, koeien, paarden, varkens en honden.

Hoog boven alles uit verheft zich, met een krans van oude vulkanen omgeven, de Agoeng, \pm 3300 M hoog.

Maar de heilige berg is de Batoer, \pm 2000 M, waar goden wonen,

wien men beleefd om toegang tot den berg moet vragen, alvorens hem te durven beklimmen.

De Balineezen zijn zeer bijgeloovig. Zoo gelooven zij, dat een mensch zich in een aap, een hond, een kip of een tijger kan veranderen. Zij noemen dat een léak. Over dag is zoo'n léak niet te herkennen. Om middernacht spreekt hij een tooverformule uit en verandert daardoor. Dan gaat hij er op uit, om de menschen in 't verderf te storten. Iemand wordt plotseling ziek en sterft. Dit heeft een léak gedaan, denkt men. In 1920 werd op Bali een léak gedood, die volgens de volksmeening niet minder dan 10 sterfgevallen onder zijn naaste familieleden had veroorzaakt.

Van zoo'n léak verhaalt men 't volgende:

In een der dessa's op Bali woonde een gezin van man en vrouw met een kindje.

Het kind werd ziek. Toen de vader zag, op welke wijze de vrouw het kind verzorgde, vond hij dat vreemd en meende dat zij een léak was. Hij werd nu bang, dat zij het kind kwaad zou doen. Hij bracht het naar familie in een andere dessa. Toen het genezen was, werd het kind thuisgebracht, maar al spoedig werd het weer ziek. Daarom bracht de vader het weer naar zijn familie. Op een avond ging hij op weg om naar zijn kind te zien. Onderweg bemerkte hij, dat een groote aap hem aldoor naliep. Bleef hij stilstaan, dan stond de aap ook stil. De man liep nog een eindje door, tot hij bij een muurtje kwam en hij kroop daar snel achter. De aap bemerkte daar niets van en liep verder. Toen de aap bij het muurtje was gekomen, sprong de man uit zijn schuilplaats te voorschijn en ranselde den aap geducht af met zijn stok. De aap maakte, dat hij weg kwam en verdween in de duisternis.

Toen de man den volgenden morgen in zijn huis terugkeerde, vond hij zijn vrouw nog op de slaapbank liggen. Dat vond hij vreemd, daar ze anders vroeg opstond.

„Scheeit er wat aan?” vroeg hij en zij antwoordde, dat haar heele lichaam zoo pijnlijk was. En ja, zij was bedekt met builen en schrammen, bont en blauw.

„Hoe komt dat?” vroeg de man.

„Dat weet je zelf ook wel,” zei de vrouw.

Toen zei de man: „Was jij dan de aap, dien ik gisteravond afgeranseld heb?”

Doch de vrouw gaf geen antwoord.

De man wilde nu niet meer in zijn huis blijven en keerde naar de familie terug, waar zijn kind was.

Een paar dagen later stierf de vrouw ¹⁾.

Zulke verhalen gaan er bij honderden onder de Balineezen.

Wee de arme man, of de arme vrouw, die men voor een léak houdt. Ze krijgen van alles de schuld.

¹⁾ Ontleend aan een artikel van De Kat Angelino over de léak.

Dit bijgeloof kan alleen door het licht van 't echte Christendom verdreven worden.

Maar het Christendom kent de Balinees niet.

Er is geen zendeling, die hem van Jezus vertellen kan.

2. De Balineezen zijn een vrijmoedig, levendig volk. Ze verkeerden in een betrekkelijke welvaart, daar ze goede landbouwers zijn en van sparen weten, een eigenschap, die onder de Maleische volksstammen weinig wordt aangetroffen. Menige Balinees heeft een rol rijksdaalders in den grond van zijn erf verborgen.

3. In 1846, 1847 en 1849 was de Nederlandsche regeering genoodzaakt een expeditie naar Bali te zenden. In enkele vorstendommen zijn de vorsten nog in hun waardigheid gelaten, onder toezicht van ons gouvernement.

4. Het Hindoeïsme predikt verdraagzaamheid, d.w.z. een soort onverschilligheid tegenover andersdenkenden. Vandaar dat ook de predikers der Mohammedanen er geen ingang vonden, evenmin als die der Christenen.

5. De 3 hoogste kasten vormen samen nauwelijks $\frac{1}{20}$ van de bevolking.

6. *Weduwen-verbranding*. Lijken werden verbrand, want alleen hierdoor kon men den hemel binnengaan. De weduwen van een overledene moesten echter mede verbrand worden. Dit geschiedde onder groote plechtigheden. Zie de plaat met beschrijving van Sondervan, uitgave Wolters, Groningen.

7. *Tempels*. In elk dorp zijn meerdere tempels, sommige met prachtige poorten: bijv. een hoofdtempel, een doodentempel, een strandtempel, een hergtempel.

Godenbeelden vindt men er niet in.

Bovendien heeft men in de tuinen en op de sawah's nog bid- en offerplaatsen.

Als offer komen in aanmerking: kippen, eenden, varkens.

8. In 1854 koos de Utrechtsche Zendings-Vereeniging Bal tot haar arbeidsveld.

Eerst vestigde zich er Mr. van der Jagt te Boeieleng, om de taal te bestudeeren en te zorgen voor den bouw van woningen voor de zendingen.

In Mei 1866 kwam zendeling Van Eck aan en in November zendeling De Vroom.

In 1867 vertrok Mr. van der Jagt plotseling, terwijl Van Eck ernstig ziek werd en naar Nederland terug moest. De Vroom bleef dus alleen achter. Hij leerde langzamerhand wat van de taal en opende een school met 5 kinderen.

Wegens oproeren onder de bevolking moest hij met zijn vrouw naar Java vluchten, en zoo was het werk verstoord.

In 1869 kwamen de moedige Van Eck en De Vroom weer terug. Nu konden ze zes jaar lang ongestoord op Bali blijven en leerden genoeg van de taal om aan een Bijbelvertaling te kunnen beginnen. Hun medische hulp

werd ook wel gewaardeerd en hun school telde na eenigen tijd 40 leerlingen. Des Zondagsmorgens trachtten ze geregeld een bijeenkomst te houden, maar bijna niemand kwam er.

Op den 1en Paaschdag 1873 werd de eerste Balinees gedoopt.

Het was goesti Wajan Karangasem. Goesti is een titel, die aanduidt, dat hij behoorde tot een der hoogere kasten.

Daar hij door zijn landgenooten vijandig behandeld werd, kon hij haast niet meer aan den kost komen en moesten de zendelingen hem helpen. Ze huurden een kokostuin voor hem, doch de eigenaar nam hem dien weer af. Toen kreeg hij 1.30 voorschot om een handel in koffie te beginnen. De nieuwe Christen vertrok daarmee en kwam niet meer terug.

In 1875 moest Van Eck, weer ernstig ziek, naar Nederland terug en bleef De Vroom alleen met zijn gezin achter.

In Aug. 1880 ontmoette hij onderweg weer den doopeling, die hem kort daarop bezocht. Hij zeide in dienst te zijn van een vorst in het binnenland, die hem al die jaren geen verlof had gegeven naar Boeieleng té gaan, daarom had hij niets van zich kunnen laten hooren. De Vroom meende, dat de man de goede belijdenis getrouw gebleven was; althans de gesprekken, die hij met hem voerde, waren zeer bevredigend.

Den 8en Juni 1881 ging De Vroom op bezoek bij den assistent-resident. 't Was in den avond en toen hij terugkeerde was 't al donker. Vlak bij zijn huis werd hij plotseling aangevallen door iemand, die hem met een stok hevig op het hoofd sloeg, verscheldene malen achtereen. Hij riep om hulp, eenige menschen snelden toe en vonden den zending zwaar gewond op den grond liggen. 's Nachts is hij overleden.

Bij onderzoek bleek, dat de moordenaar tot zijn gruwelijke daad was aangespoord door den eersten doopeling!

Wat de redenen geweest zijn, is men nooit recht te weten kunnen komen.

De Balineezen, die wel van den vriendelijken De Vroom hielden, waren ontzet over 't gebeurde.

Zijn weduwe keerde met haar kinderen naar Nederland terug.

De Utr. Zend. Vereen. besloot, door al die tegenspoeden ontmoedigd, den zendingsarbeid op Bali te *staken*.

9. In 1922 meldde het Nederl. Zendingsblad, dat een Hollandsche Amerikaan den arbeid op Bali weer was begonnen, nadat hij een stem van God had vernomen, om op Bali het Evangelie te gaan prediken. Door kleine bijeenkomsten en ziektebehandeling trachtte hij in aanraking te komen met de bevolking.

Verder is in dit blad hierover geen nader bericht gepubliceerd.

Waarschijnlijk hebben we hier te doen met een individueele poging, dus zonder steun van eenige Kerk of Zendingsvereniging.